

Рецензія

професора, Дмитрієва Миколи Олександровича, д.мед.н., завідувача кафедри стоматології дитячого віку Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова, на дисертаційну роботу аспірантки кафедри терапевтичної стоматології, Нестеренко Єлизавети Анатоліївни, на тему: «Особливості телерентгенографічних показників визначених за методом COGS в українських юнаків і дівчат із ортогнатичним прикусом в залежності від типу обличчя», представлену до захисту у разову раду ДФ 05.600.158 що утворена згідно наказу ректора ЗВО Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова № 24 від 05.02.2026 року на підставі рішення Вченої ради ВНМУ ім. М. І. Пирогова № 7 від 05.02.2026 року з правом прийняття до розгляду та проведення разового захисту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 221 «Стоматологія»

1. Ступінь актуальності обраної теми.

Порушення прикусу являється серйозною проблемою, оскільки це не лише естетичний недолік, а й серйозна функціональна та загальномедична проблема, що впливає на жування, мовлення, травлення, може спричиняти головний біль, проблеми з яснами, скронево-нижньощелепним суглобом, а також знижувати самооцінку через естетичні дефекти. Міждисциплінарне вивчення вказує на наявність зв'язків між різними видами патології прикусу та впливом на самопочуття людини, соціальне самопочуття та якість життя. Тому існує потреба на нові, науково обґрунтовані та точні методи лікування, діагностики та профілактики патології прикусу. Найважливіше у діагностиці та плануванні лікування даної патології мають радіографічні методи дослідження.

Перспективним методом для планування лікування патології прикусу є телерентгенографічний, який удосконалювався і набув різні модифікації, серед яких виняткову цікавість становлять методи аналізу за COGS. Але їх застосування у практиці стоматологів є досить обмеженим, тому що їх нормативні показники не є адаптованими для населення України. Всі ці факти вказують на актуальність даної проблеми та потребують її вирішення, шляхом проведення дослідження щодо визначення нормативних показників для українців із урахуванням інших факторів, таких як вік, стать та тип обличчя.

Тому, дисертаційна робота Нестеренко Єлизавети Анатоліївни «Особливості телерентгенографічних показників визначених за методом COGS в українських юнаків і дівчат із ортогнатичним прикусом в залежності від типу

обличчя» є своєчасна та актуальна, оскільки спрямована на вирішення актуальної проблеми сучасної діагностики - встановлення телерентгенографічних особливостей розташування лінійних, кутових та індексних показників кісткових і м'яко тканих структур черепа, що використовуються в методі COGS, для українців юнацького віку із ортогнатичним прикусом в залежності від типу обличчя для зменшення ризику діагностичних помилок та проведення більш ефективного лікування.

2. Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.

Дисертантом проведено інформаційно-патентний пошук, в роботі проаналізовано 244 джерела зарубіжної і української літератури переважно за останнє десятиріччя, визначено пріоритет у дослідженні. Відтак у роботі коректно сформульована мета: встановити телерентгенографічні особливості розташування лінійних, кутових та індексних показників кісткових і м'якотканих структур черепа, що використовуються в методі COGS, для українців юнацького віку із ортогнатичним прикусом в залежності від типу обличчя. Для реалізації поставленої мети були поставлені 5 завдань і адекватно підібрані сучасні та високотехнологічні методи дослідження та аналіз даних: телерентгенометричні – для встановлення лінійних і кутових цефалометричних параметрів, що використовуються в COGS аналізі; кефалометричні – для визначення типу обличчя; математичної статистики – для обґрунтування об'єктивності результатів дослідження та побудови регресійних моделей телерентгенометричних показників.

Отже, науковий рівень дисертації за поставленими завданнями і використаними методиками досліджень є передовим, сучасним і адекватним. Проведений аналіз даних є повним і виконаний на сучасному рівні з використанням адекватно підібраних математичних і статистичних методів. Отримані результати є достовірними і науково обґрунтованими.

За матеріалами дисертаційного дослідження опубліковано 12 наукових праць, серед яких 4 самостійних. 8 статей опубліковано в наукових фахових журналах України, серед яких 6 відносяться до міжнародних наукометричних баз Scopus і Web of Science. В матеріалах міжнародних науково-практичних конференцій опубліковано 3 тези. Отримане свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір. Також результати роботи обговорювались на наукових конференціях у наукових спільнотах України, Польщі, Болгарії у вигляді постерних доповідей.

3. Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в

опублікованих працях.

Отримані результати дослідження доповнюють напрацювання інших авторів із обраної теми.

Уперше встановлені межі процентильного розмаху телерентгенометричних показників, що визначаються за COGS-методом в українських юнаків і дівчат із ортогнатичним прикусом із дуже широким, широким, середнім і вузьким типами обличчя.

Уперше між українськими юнаками або дівчатами (більш виражено) із ортогнатичним прикусом із різними типами обличчя встановлені багаточисельні достовірні або тенденції розбіжностей лінійних і кутових показників верхньої та нижньої щелеп за COGS-методом. Практично всі достовірні або тенденції розбіжностей лінійних і кутових показників, які характеризують положення окремих зубів відносно черепних структур за COGS-методом, встановлені лише між дівчатами з ортогнатичним прикусом (між представницями з дуже широким типом обличчя та середнім і вузьким типами обличчя, а також між представницями з середнім типом обличчя та з широким і вузьким типами обличчя). Також між українськими дівчатами (більш виражено) або юнаками із різними типами обличчя із ортогнатичним прикусом, вперше встановлені багаточисельні достовірні або тенденції розбіжностей телерентгенометричних показників, що відносяться до профілю м'яких тканин обличчя за COGS-методом. Практично не встановлено достовірних або тенденцій відмінностей цефалометричних параметрів базальних краніальних структур, що визначаються за COGS-методом між юнаками або дівчатами з різними типами обличчя. Уперше між українськими юнаками та дівчатами із ортогнатичним прикусом із різними типами обличчя встановлені виражені прояви статевого диморфізму телерентгенометричних показників, що визначаються за COGS-методом – у більшості випадків в юнаків більші значення лінійних показників, а у дівчат – кутових.

Уперше в українських юнаків із ортогнатичним прикусом із широким типом обличчя та у дівчат із широким і дуже широким типами обличчя побудовані та проведено аналіз достовірних високоінформативних (із коефіцієнтом детермінації більше 0,60) регресійних моделей індивідуальних телерентгенометричних показників за COGS-методом, які увійшли до другої та третьої груп в залежності від показників першої групи, а також, які увійшли до третьої групи в залежності від показників першої та другої груп.

На основі регресійних моделей розроблена комп'ютерна програма "COGS Serh 2.0" (авторське свідоцтво права на твір № 136537 від 10.06.2025). В роботі вирішено всі поставлені завдання, проведений скрупульозний і всебічний аналіз даних, на основі якого сформульовані висновки, які є повними і науково

обґрунтованими. По кожному із поставлених завдань опубліковані статті, в яких викладені основні положення, отримані результати і висновки дисертації.

4. Наукова обґрунтованість та відповідність темі дисертації отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дана дисертаційна робота виконана в рамках наукової тематики кафедри терапевтичної стоматології Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова «Клініко-лабораторне обґрунтування удосконалення методів діагностики, лікування, прогнозування та профілактики стоматологічних захворювань» (№ державної реєстрації: 0124U000174). У її виконанні авторці належать результати визначення телерентгенографічних показників за методом “Cephalometrics for orthognathic surgery” (COGS-методом) в українських юнаків і дівчат із фізіологічним прикусом із різними типами обличчя та побудова індивідуальних регресійних моделей цефалометричних характеристик кісткових та м'якотканих структур черепа, що використовуються в даній методиці.

Дисертаційне дослідження Нестеренко Єлизавети Анатоліївни є науково обґрунтованим, оскільки під час його аналізу встановлено чітку відповідність усіх етапів наукового дослідження обраній проблематиці, послідовного, структурованого дизайну дослідження, який було послідовно впроваджено шляхом проведення різнопланових досліджень та викладено у відповідних розділах дисертації. Основні методи дослідження, який авторка використала у роботі, базуються на аналізі великого масиву джерел літератури, включаючи провідні дослідження з обраної тематики в рецензованих фахових виданнях. Результати сформовані внаслідок дослідження та аналізу достатньої кількості показників. Математично-статистичний аналіз отриманих даних проведений коректно та дозволяє використовувати результати дослідження у подальшому обговоренні. Висновки та наукові положення засновані на опрацьованих автором даних власного дослідження з проведенням відповідного статистичного аналізу, що підтверджує їх достовірність, є логічним підсумком отриманих результатів досліджень. Всі результати є статистично значимими. Висновки повністю відповідають отриманим результатам і поставленим у роботі завданням, чітко відображають її зміст і свідчать про досягнення наукової мети. Вважаю, що отримані дисертантом результати, наукові положення та висновки є значущими і науково обґрунтованими.

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

На основі ознайомлення з матеріалами роботи Нестеренко Єлизавети Анатоліївни можна засвідчити високий рівень виконання дисертаційного дослідження, реалізованого в результаті системного та ретельно продуманого науково-методичного підходу до виконання поставлених наукових завдань поставленого. Дисертантка продемонструвала глибоке володіння методологією наукового дослідження та засвідчила високий рівень науково-методичної підготовки у реалізації поставлених завдань, самостійно обґрунтувала актуальність теми, визначила мету і завдання роботи, здійснила інформаційно-патентний пошук та провела систематичний літературний огляд, а також розробила концептуальний план дослідження, що характеризує здобувачку як самостійного сформованого дослідника. Первинну обробку експериментальних даних, статистичний аналіз результатів, написання основних розділів дисертації, формулювання висновків і практичних рекомендацій також виконано особисто дисертанткою. Усі наукові публікації, підготовлені в межах дисертаційної теми виконані у тісній співпраці науковим керівником, з колегами і містять вагомий авторський внесок.

Представлене дисертаційне дослідження є документальним оформленням проведеної роботи, написане на високому науковому рівні і доводить отримання кваліфікації, необхідної для сучасного дослідника. Таким чином, варто відмітити високий рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

6. Теоретичне і практичне значення результатів дослідження.

Дослідження виконане в рамках наукової тематики кафедри терапевтичної стоматології Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова «Клініко-лабораторне обґрунтування удосконалення методів діагностики, лікування, прогнозування та профілактики стоматологічних захворювань» (№ державної реєстрації: 0124U000174).

Визначені в українських юнаків і дівчат із ортогнатичним прикусом із різними типами обличчя межі процентильного розмаху цефалометричних параметрів базальних краніальних структур, лінійних і кутових показників верхньої та нижньої щелеп, а також цефалометричних параметрів, які характеризують положення зубів, структуру, профіль м'яких тканин обличчя та положення й форму губ, що визначаються за COGS- методом, можуть використовуватися в якості нормативних індивідуальних параметрів у даного контингенту населення.

Створена на основі результатів регресійного аналізу комп'ютерна програма "COGS Сeph 2.0" дозволяє максимально індивідуалізувати використання

цефалометричних показників, визначених за сучасним спеціалізованим для ортогнатичної хірургії COGS-методом, враховуючи при цьому стать, вік та тип обличчя.

Результати проведених досліджень використовуються в лекційних курсах та практичних заняттях на кафедрах: терапевтичної стоматології, стоматології дитячого віку та ортопедичної стоматології Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова; ортопедичної стоматології Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського; а також в практичній роботі лікарів-стоматологів Вінницького міського комунального підприємства «Медичний стоматологічний центр» та КП «Полтавський обласний центр стоматології – стоматологічна клінічна поліклініка» ПОР.

7. Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці.

Результати дисертаційного дослідження рекомендується надалі впроваджувати у навчально-методичну та наукову роботу кафедр медичного та стоматологічного профілю закладів вищої освіти.

8. Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності.

За результатами перевірки дисертаційної роботи та наукових публікацій програмою «Strike Plagiarism.com» встановлено, що текст є оригінальним, не виявлено плагіату, само плагіату, фабрикування, фальсифікування даних чи будь яких інших порушень принципів академічної доброчесності. Оригінальність тексту дисертаційної роботи склала 96,07%. Наявні співпадиння відповідають власним публікаціям, загальноживаними термінам і фразам, всі цитовані фрази містять посилання на відповідні першоджерела. Подані до захисту наукові досягнення є власним напрацюванням аспірантки.

9. Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Підсумовуючи сказане, слід виділити, що дисертаційна робота Нестеренко Єлизавети Анатоліївни на тему: «Особливості телерентгенографічних показників визначених за методом COGS в українських юнаків і дівчат із ортогнатичним прикусом в залежності від типу обличчя», на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 221 «Стоматологія» є завершеною і самостійною кваліфікаційною науковою працею, яка містить нові науково обґрунтовані результати, що дозволяють розв'язати актуальну задачу сучасної стоматології - встановити межі процентильного розмаху, особливостей та статевих розбіжностей телерентгенометричних

показників, що визначаються за COGS-методом в українських юнаків і дівчат із ортогнатичним прикусом із різними типами обличчя та розробці індивідуальних регресійних моделей показників зубо-щелепної системи за даною методикою для зменшення ймовірності помилок під час діагностики та проведення результативнішого лікування.

За своєю актуальністю, методологічним підходом до вирішення поставлених задач, науковою новизною та практичним значенням отриманих результатів є роботою, що виконана на високому науково-методичному рівні.

Одержані під час виконання дисертаційної роботи результати мають вагомe значення для сучасної стоматології та підтверджуються документами, які засвідчують проведення таких досліджень.

Вона у повній мірі відповідає вимогам до дисертації доктора філософії, які зазначені у Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМ від 21 березня 2022 р. № 341, від 19 травня 2023 р. № 502 та від 03 травня 2024 р. № 507 та оформлена відповідно до наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» а її авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 221 «Стоматологія».

Рецензент:

завідувач кафедри
стоматології дитячого віку
ВНМУ ім. М. І. Пирогова
д. мед. н., професор

Микола ДМІТРІЄВ